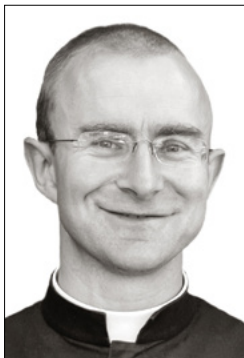

Liturgický jazyk staršího úzu římského ritu

Jakub Václav Zentner

Článek vznikl v rámci projektu Grantové agentury Jihočeské univerzity č. 110/2019/H.

1. Úvodem

Začátkem letošního liturgického roku uplynulo padesát let od chvíle, kdy se začala mše svatá sloužit novým obřadem. Z pohledu věřících se to projevilo otočením celebrujícího kněze směrem ke shromáždění a praktickým nahrazením latiny národními jazyky. Ačkoliv ani jedna z obou změn nepředstavuje podstatu zamýšlené liturgické reformy, a tudíž není nezbytnou, a dokonce ani nařízenou změnou oproti dosavadnímu způsobu slavení, staly se tyto dva prvky pro pokoncilní podobu liturgie charakteristickými. Přesto liturgii západní církve nazýváme právem *latinskou*, ať už se slaví tak, jak tomu bylo zvykem přinejmenším minulých patnáct století, nebo způsobem, který je v posledních desetiletích plošně nejrozšířenější. Zvláštní charakteristikou římského ritu je totiž přednostní užívání latiny jako kultického či liturgického jazyka.

2. Pluralita ritů

Po zavedení nových obřadů mše svaté roku 1969, resp. 1970 se mnoho liturgiků i představitelů církve domnívalo, že tento nový obřad definitivně nahradil předchozí, jehož celebrace měla být výjimečně umožněna nanejvýš starším kněžím, kteří by se nový obřad již nenaučili. Po padesáti letech se ukázalo, že zájem kněží a věřících o dřívější liturgické formy nejen že nevymizel, ale naopak stabilně roste, a to zejména u generací, které si jej ze svého mládí již nepamatují.

V církvi se současně rozšířil názor, že dosavadní způsob slavení římské liturgie nebyl pokoncilními liturgickými změnami dokonce ani zrušen. Toto původně soukromé mínění části teologů, kanonistů, biskupů a kardinálů, že misál, ale i celé liturgické bohatství tzv. gregoriánsko-piánské, římské nebo klasické bohoslužby tak, jak ji zná latinský Západ od pozdní antiky anebo od raného středověku přes renesanci, baroko až po poslední úpravy z doby Pia X. a Jana XXIII., nebylo nikdy zrušeno ani zakázáno, ba dokonce ani exklusivně nahrazeno reformou Pavla VI., potvrdil papež Benedikt XVI. ve svém motu proprio *Summorum pontificum* ze 7. července 2007. Hned první článek motu proprio říká, že „mešní oběť podle vzorové edice Římského misálu, který byl vyhlášen bl. Janem XXIII. v roce 1962 a nikdy nebyl zrušen, je dovoleno slavit jako zvláštní formu liturgie církve“, anebo článek druhý, že „při mších slavených bez účasti lidu může kterýkoli kněz latinského obřadu, ať světský nebo řeholní, užívat buď Římský misál vydaný blahoslaveným papežem Janem XXIII. v roce 1962“ (...) a že „k takovému slavení podle jednoho či druhého misálu nepotřebuje kněz žádné povolení, ani Apoštolského stolce, ani svého ordináře.“¹

Západní církev se tímto uznáním legitimní plurality ritů přiblížila situaci podobné v době před tridentským koncilem. Tehdy bylo běžné, že římský ritus koexistoval v mnoha odlišných variantách v rámci odlišných církevních provincií a řeholních společenství – např. pro církevní provincie Lyon, Trevír, Kolín nad Rýnem, Braga, Ostřihom, nebo řády cisterciáků, dominikánů, premonstrátů a další. Vedle toho existovaly samostatné liturgie, např. ambrosiánská v Miláně nebo mozarabská liturgie ve Španělsku. Tyto místní varianty, které v roce 1570 mohly prokázat více než dvousetletou tradici, se mnohde udržely až do 20. století. Spolu se změnami v římském ritu byly povětšinou zčásti upraveny a současně přeloženy do národních jazyků, v případech místních variant římského ritu zanikly docela.² Existence římské liturgie z doby před změnami provedenými po Druhém vatikánském koncilu (s níž jsou spojeny rovněž starší podoby jednotlivých místních a řádových ritů) obnovuje opět onu liturgickou pluralitu. Naplňuje se tak požadavek Druhého vatikánského

¹ *Summorum Pontificum*, in: *Acta Apostolicae Sedis* (dále jen AAS) 99 (2007), Nr. 9, s. 777n.

² Zvláštností je úzus římského ritu sloužený v rámci ordinariátu zřízeného v roce 2009 pro bývalé anglikány, kteří se rozhodli navrátit do katolické církve. Takzvaný *Anglican use*, který kombinuje předtridentský mešní ritus diecéze Salisbury s prvky z anglikánské tradice, se vyznačuje velkou podobností s tradičním římským ritem. Teorii sakrálního jazyka potvrzuje užitím archaické angličtiny užívané jako liturgický jazyk.

koncilu, který deklaroval, „že svatá matka církev přiznává všem právoplatně uznaným ritům stejné právo i stejnou úctu a že chce, aby byly v budoucnu zachovány a všemožně podporovány.“³

Ačkoli starší úzus římského ritu do žádané liturgické plurality zapadá, současně provokuje tím, že svou existenci a stále větším růstem zájmu o něj *de facto* nutí k reflexi liturgických změn prováděných po Druhém vatikánském koncilu. Papež Benedikt XVI. ještě jako kardinál poznamenal v roce 1984, „že je třeba rozhodněji, než tomu bylo dosud, vystupovat proti racionalistickému zplošťování, planému řečnění a pastorační infantilitě, které degradují liturgii na vesnický dýchánek a ve snaze po srozumitelnosti ji chtějí snížit na úroveň obrázkového časopisu. Z tohoto hlediska budou muset být přezkoumány i reformy již provedené, zvláště pokud jde o obřady.“ Proto také papež Benedikt XVI. ve svém listu vyjadřuje přání, aby se obě podoby vzájemně obohacovaly a tím vedly k liturgickému smíření a jednotě zákona víry a modlitby – *lex orandi, lex credendi*.⁴ Obohacování nového starším bylo naznačeno poukázáním na důraz na posvátnost liturgie, která je tím, co věřící na starobylém ritu přitahuje. Naopak obohacení dřívějšího misálu novým bylo přesně stanoveno včleněním textů pro slavení nových světců a nových prefací, jak si přál papež Benedikt XVI. ve svém listu biskupům a jak ustanovila komise Ecclesia Dei v *Instrukci o uplatnění apoštolského listu Summorum pontificum*.⁵ Tuto možnost uskutečnilo až nedávné rozhodnutí Kongregace pro nauku víry svými dekrety z 25. března 2020, kdy bylo do tradičního misálu přidáno sedm nových prefací, a zároveň byly stanoveny zásady, podle nichž se mohou zohledňovat liturgické památky světců kanonizovaných po roce 1960.⁶

V *Summorum pontificum* nazývá papež Benedikt XVI. starší římský obřad jednou *extraordinaria expressio* a podruhé *forma extraordinaria* římského ritu. Snad právě kvůli této nejednoznačnosti papežská komise Ecclesia Dei, která měla na

³ Konstituce Druhého vatikánského koncilu o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium*, dále jen SSC, č. 4.

⁴ BENEDIKT XVI., *Epistula Ad Episcopos Catholicae Ecclesiae Ritus Romani* (Průvodní list k Summorum Pontificum ze 7. 7. 2007), in: AAS 99 (2007), Nr. 9, s. 795.

⁵ *Universae Ecclesiae*, č. 25, in: AAS 103 (2011), Nr. 6, s. 413n.

⁶ Dekret *Quo magis*, in: <http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20200222_decreto-quo-magis_la.html> (7. 7. 2020), a dekret *Cum Sanctissima*, in: <http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20200222_decreto-cum-sanctissima_la.pdf> (7. 7. 2020).

starosti dohled⁷ nad prováděním motu proprio *Summorum pontificum*, používala ve svých dokumentech spíše označení *usus antiquior*, neboli starobylý úzus. Nepřesně se pak pro starší úzus používá označení „tridentská“, „tradiční“ nebo „latinská mše“, zatímco mešní řád Pavla VI. se nepřesně nazývá novou nebo pokoncilní mší.

Oba způsoby celebrace se řídí odlišnými liturgickými předpisy, rubrikami, časově i kalendářem, ale tímž Kodexem kanonického práva. Církevní společenství i jednotliví věřící, kteří se v rámci katolické církve rozhodují pro starší úzus slavení mše svaté a dalších svátostí, netvoří vlastní liturgickou církev *sui iuris*, jak je tomu v případě katolíků některých východních obřadů.

3. Disciplinární předpisy pro celebraci staršího úzu

Současný Kodex kanonického práva z roku 1983, který na základě svého 6. kánonu nahradil dosavadní normy staršího kodexu z roku 1917, je tudíž v disciplinárních otázkách rozhodující pro obě podoby liturgie, ačkoliv nový kodex při svém vzniku roku 1983 počítal pouze s podobou liturgie, jak ji vyhlásil Pavel VI. Protože nebylo zřejmé, do jaké míry se nový kodex vztahuje i na starší formu liturgie, papežská komise *Ecclesia Dei* roku 2011 rozhodla, že jsou pro *usus antiquior* zrušeny všechny liturgické předpisy, které jsou v rozporu s rubrikami liturgických knih platných roku 1962, ale ponechány v platnosti všechny disciplinární předpisy stanovené kodexem z roku 1983.⁸

Mezi tyto disciplinární otázky patří všeobecné kanonické normy uvedené ve IV. knize III. stati Kodexu kanonického práva z roku 1983 (dále jen Kodex), které lze uplatnit pro oba způsoby celebrace. Týká se to především celebranta eucharistie, počtu mší svatých celebrovaných za jeden den, podmínek udílení a přijímání eucharistie, místa a času slavení eucharistie a uchovávání eucharistie, jakož i mešního stipendia. Patří sem i zachovávání eucharistického půstu a počtu svatého přijímání za den (kán. 919), které se značně liší od předchozí praxe. Zvyk dodržovat v těchto

⁷ Dne 8. července 2009 papež Benedikt XVI. svým motu proprio *Ecclesiae unitatem* včlenil komisi *Ecclesia Dei* do struktury Kongregace pro nauku víry a 19. ledna 2019 papež František prakticky komisi rozpustil tím, že její úkoly převzala přímo Kongregace pro nauku víry. Motu proprio *Ecclesiae unitatem* AAS 101 (2009), Nr. 8., s. 710; Motu proprio papeže Františka z 19. 1. 2019, in: <http://w2.vatican.va/content/francesco/en/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio-20190117_ecclesia-dei.html> (5. 1. 2020).

⁸ *Universae Ecclesiae*, č. 27–28, AAS 103 (2011), Nr. 6, s. 413n.

ohledech starší disciplínu, jakkoli chvályhodný, je nyní věcí osobní zbožnosti a askeze, nikoliv už církevního práva.

Současně ovšem platí, že nelze pro starší úzus aplikovat liturgické předpisy vydané zpravidla Kongregací pro bohoslužbu a svátosti, které jsou ze své podstaty určeny pro liturgii slavenou podle misálu Pavla VI. Naopak staršího úzu se týkají některá nařízení promulgovaná papežskou komisí *Ecclesia Dei*, která se týkají slavení velikonočního tridua, změny přímluvy za obrácení Židů⁹ ve velkopáteční liturgii nebo umožnění národních jazyků pro liturgická čtení.¹⁰

Mezi kánony Kodexu, které ve starším úzu lze uplatňovat jen s pochybností týkající se zachování obřadu, je např. možnost laického kalicha (kán. 925). I když tato praxe v minulosti existovala, misál z roku 1962 postrádá k přijímání z kalicha praktické liturgické pokyny. Některá liturgická nařízení Kodexu nelze naplnit vůbec, neboť jsou staršímu úzu římského ritu cizí nebo neexistují potřebné liturgické pokyny. To se týká např. možnosti koncelebrace, kterou Kodex zmiňuje v kán. 902. Naopak starší úzus umožňuje, aby nositel vyššího stupně svěcení vykonával během mše svaté službu nositele svěcení nižšího stupně. Proto se mohou na slavení mše svaté ostatní přítomní kněží mimo celebranta podílet tím, že vykonávají např. služby jáhna, podjáhna či akolyty nebo lektora. Rovněž udílení svatého přijímání pověřeným laikem nebo přijímání Těla Páně na ruku je v rozporu s platnými rubrikami staršího misálu.

Do oblasti disciplinárních předpisů patří také otázka liturgického jazyka, o které Kodex pojednává v kánonu 928: „Mešní oběť se koná v latinském jazyce nebo v jiném jazyce, pokud byly liturgické texty zákonně schváleny.“ Kodex tak potvrzuje přední místo latiny, ale připouští slavení mše svaté v římském ritu také v jiném než latinském jazyce.

Jak již je uvedeno, užití latinského jazyka v latinském obřadu není absolutní, a to ani podle staršího úzu. Předchází Kodex kanonického práva z roku 1917 v kánonu 819 latinu dokonce explicitně nezmiňuje a ustanovuje, že „Oběť mše svaté nutno celebrovat liturgickým jazykem dotyčného obřadu Církvi schváleného.“¹¹ Taktéž i současný Kodex klade jako podmínku povolenosti pouze legitimní schválení liturgických textů, resp. překladů.

⁹ <<https://www.radiovaticana.cz/clanek.php?id=9046>> (2. 1. 2020).

¹⁰ *Universae Ecclesiae*, č. 26, AAS 103 (2011), Nr. 6, s. 413n.

¹¹ *Missae sacrificium celebrandum est lingua liturgica sui cuiusque ritus ab Ecclesia probati*.

Pokud jde o mši svatou slavenou podle nového misálu, je zřejmé, že ji lze sloužit v jakémkoliv současném schváleném liturgickém překladu. Ve starobylém úzu je rozhodnutím Benedikta XVI. stav římské liturgie stanoven rokem 1962. Proto liturgický text musí být ve shodě s tím, jak byl v platnosti k určenému datu.¹² Nelze tedy bez zvláštní výjimky dovoleně sloužit mši svatou podle starších misálů, abrogovaných pozdějšími změnami. To ovšem nevylučuje fyzické užití starší liturgické knihy, které se obvykle dají použít i pro celebraci, avšak podle pozdějších úprav. Je totiž typické pro vývoj římského misálu, že úpravy až do vydání nového misálu roku 1969 organicky vycházely ze starších forem a byly prováděny zpravidla tak, že při znalosti nových předpisů bylo možno používat starších vydání liturgických knih.¹³

Současně nelze mši svatou sloužit z různých překladů do národních jazyků – např. v češtině podle známého překladu pořízeného emauzskými benediktiny, konkrétně P. Schallerem.¹⁴ Tento misál obsahuje ve dvou sloupcích paralelně latinský text a český překlad a byl určen především pro věřící, aby podle něj sledovali liturgické texty pronášené v latině. České překlady v něm obsažené nebyly schváleny jako liturgické texty s výjimkou liturgických čtení, která se shodovala s překladem mešních perikop do češtiny a mohla být od roku 1920 užívána k českému přednesu čtení po přednesu latinském.

V případě liturgických knih v jiném než latinském jazyce, které byly k roku 1962 používány k celebraci mše svaté jako schválené liturgické texty, lze užít, kromě přednesu liturgických čtení v překladech do národních jazyků, vlastně jen staroslověnštinu neboli církevní slovanštinu, která se udržela jako liturgický jazyk Římského misálu až do roku 1969. Ještě po roce 1960 byly k římskému staroslověnskému misálu vydávány dodatky, z nichž poslední z roku 1961 zařazuje zmínku o sv. Josefu v mešním kánonu podle úprav papeže Jana XXIII. z roku 1961.

¹² Zvláštní výjimky existují pro liturgické knihy některých řádů a diecézí, pro rituály a texty posvátného officia, nebo také římský pontifikál, jejichž poslední vydání více nebo méně roku 1962 předcházelo.

¹³ Proto je teoreticky možné pro celebraci mše svaté podle rubrik z roku 1962 použít např. prvního tištěného římského misálu z roku 1451 nebo dokonce staršího rukopisu, pokud se ovšem ten den neslaví svátek zavedený až po tomto datu. Celebrant si bude muset pamatovat kromě některých upravených rubrik už jen několik málo slov textu modliteb, které byly od té doby změněny, zejména tiše pronášených modliteb doprovázejících některé mešní úkony.

¹⁴ SCHALLER, Marian (ed.), *Římský misál*, Praha, 1925 – vydání pro neděle a svátky, dále vydán téměř úplný překlad Římského misálu v letech 1931, 1935, 1940, 1947 a 1952.

Užití staroslověnštiny bylo k roku 1962 omezeno platnými disciplinárními předpisy. Ty umožňovaly celebraci v staroslověnštině na území tehdejší Jugoslávie vzdycky a na pěti místech v Čechách a jednom na Moravě o devíti vybraných svátcích. Podle privilegia pro Československo se přitom muselo užít liturgických knih psaných hlaholicí. Schválením staroslověnského misálu tištěného latinkou roku 1927 bylo omezení liturgických knih na hlaholské písmo de facto zrušeno, což téhož roku potvrdilo vydání vlastních liturgických textů pro Československo, které byly vytištěny latinkou.

Vydání Kodexu kanonického práva z roku 1983 zrušilo všechny dosavadní všeobecné nebo místní zákony, které by byly v rozporu s ustanoveními nového kodexu.¹⁵ Vzhledem k tomu, že tento nový kodex byl v disciplinárních otázkách prohlášen za normativní i pro úzus antiquior, byla tím zrušena všechna omezení pro celebraci mše svaté týkající se užití liturgického jazyka. Mše svatá podle misálu z roku 1962 se tedy může sloužit v jakémkoliv schváleném jazyce určeném pro tuto liturgii. Tím je prakticky jen latina nebo staroslověnština. Proto je zřejmé, že podle současných norem užití staroslověnštiny ve starším úzu římského ritu dnes nebrání nic jiného než eventuální neznalost příslušného liturgického jazyka celebrantem. Současně je na zvážení skutečná vhodnost jejich užití z hlediska pastoračního.

Jako je latina viditelným znamením jednoty mezi všemi římskými katolíky po celém světě i v průběhu dějin, tak je staroslověnština jednotícím prvkem s Římem sjednocených i nesjednocených Slovanů a spojuje nás s našimi slovanskými věrozvěsty, od nichž především naši předkové přejali křesťanskou víru a kulturu. Kdykoliv a kdekoliv se v římském ritu užívala, koexistovala už od dob svatých Cyrila a Metoděje s latinou, již neměla nahrazovat. O pohřbu svatého Metoděje prameny říkají: „[U]činili mu důstojné pocty, smuteční obřady vykonali latinsky, řecky a slovansky“ (Život sv. Metoděje, XVII).¹⁶

¹⁵ CIC/1983, kán. 6.

¹⁶ VAŠICA, Josef, *Moravia Magna: Život sv. Metoděje*, in: <http://www.moraviamagna.cz/legendy-1_zm17.htm> (15. 1. 2020).

4. Závěrem

Protože liturgie není primárně didaktické představení, ale je oslavou a adorací Boha – „hlas Nevěsty, která promlouvá k Ženichovi“,¹⁷ je zřejmé, že zde jde o něco více než pouhé racionální porozumění pronášeným slově. Liturgie nemusí být polopaticky srozumitelná za každou cenu. Bohoslužba má svou cenu nezávislou na porozumění shromážděných, jakkoliv je tato srozumitelnost výhodou. Je tomu podobně jako v přednesu klasické i moderní hudby nebo poezie, kdy každý pokus o překlad je vždy více či méně na úkor původního uměleckého sdělení. Jako se umělec snaží vyjádřit víc, než mohou sdělit pouhá slova, tak také v liturgii jde o vyjádření Toho, který svět zcela přesahuje. Také proto se téměř od počátku dějin setkáváme téměř ve všech náboženstvích s fenoménem kultického jazyka.

Úkolem liturgického jazyka je zdůraznit posvátnost dění, které liturgický jazyk vyjadřuje s neměnnou přesností a vysokou literární úrovní. Takovým jazykem je pro západní církev především latina, která se na konci procesu christianizace římského impéria stala výrazem jednoty Církve i jejího učení. Přechod z původní řečtiny na latinu pak ukazuje principy, podle kterých římský rítus v průběhu dějin přijímal a odmítal užití dalších jazyků v liturgii.

Tímto principem, nejen v otázce přijetí nového liturgického jazyka, byl především organický růst, jak zdůraznil Druhý vatikánský koncil, když v návaznosti na tradici shrnul, jakým způsobem by měl vývoj v liturgii probíhat: „Aby se zachovala zdravá tradice, a přesto se otevřela cesta oprávněnému pokroku, má každé úpravě částí liturgie předcházet důkladné teoretické zkoumání z hlediska teologického, historického a pastoračního. Mimoto je třeba přihlídnout k obecným zákonům stavby i ducha liturgie, ke zkušenostem s nedávnou liturgickou reformou a ke zkušenostem s výjimkami dosud povolenými. Dále platí, že se nové formy mají zavádět jen tehdy, vyžaduje-li to opravdový a jistý užitek církve. Přitom ať se dbá, aby nové formy organicky vyrůstaly z forem, které již existují.“¹⁸ Jak se tento organický růst v liturgii projevoval v otázce liturgického jazyka, dokládá přechod z řečtiny na latinu, který trval po celé 4. a začátek 5. století.

Tím se dostáváme k druhému principu, který můžeme vysledovat všude, kde Církev z různých důvodů umožňovala slavení liturgie v jiném než latinském jazyce. Je jím fenomén kultického jazyka. Ačkoliv v západním křesťanství byla latina vždy

¹⁷ SSC 84.

¹⁸ SSC 23.

určujícím a normativním liturgickým jazykem, nebylo popřením zásady kultického jazyka, když římský ritus v průběhu staletí při setkávání se s dalšími vyspělými kulturami připouštěl jiný než latinský jazyk, ať už se jednalo o arabštinu, perštinu, arménštinu nebo klasickou čínštinu.¹⁹ Prokázal-li nejen dostatečnou slovní zásobu, ale i jistou stabilitu, neměnnost a svázanost s kulturou, pro niž tvořil jednotící prvek, měl všechny předpoklady k tomu, aby se stal jazykem liturgie. Je proto velkým vyznamenáním pro slovanské národy, že staroslověnština vytvořená sv. Cyrilem a Metodějem se mohla stát jedním z mála liturgických jazyků římské liturgie.

Liturgický jazyk má tedy za úkol sjednocovat, přesně vyjadřovat pravdy víry a posvátné úkony, což vždy nutně bylo na úkor snadné srozumitelnosti. Ale ani relativní náročnost nebyla jen nevýhodou. Liturgický jazyk slouží též jako závoj k zahalení a ochraně posvátného. Už mezi prvními křesťany se vyvinulo silné vědomí toho, že svaté skutečnosti je třeba chránit před zesvětštěním. Tajemství křesťanské víry byla proto předávána katechumenům postupně, a to až po náležitě přípravě. I liturgie má věřícím připomínat, že se zde setkáváme s tím, co tento svět nevýslovně převyšuje a co nejsme schopni chápat pouhými smysly. Posvátný jazyk má proto za úkol toto tajemství zahalovat a paradoxně i odhalovat tím, že odkazuje k nadpozemským skutečnostem, které lze poznávat jen vírou. Taktéž ikonostasy v chrámech východních ritů mají tuto dvojí funkci – zakrývají to, co není lidskýma očima viditelné, a zároveň odhalují nebeskou realitu tím, že staví věřícím před oči posvátné ikony zobrazující nebeské skutečnosti. Posvátný jazyk římské liturgie, podobně jako ikonostas, zahaluje božská tajemství a připomíná, že se při mši svaté odehrává to, co nejsme schopni pochopit a co pro nás zůstává mysteriem – tajemstvím víry. Současně nás závoj posvátna vede k tomu, abychom pozornou účastí při svatém dění stále více ve světle víry pronikali do eucharistického tajemství.

Velká přednost posvátného jazyka v liturgii spočívá v jeho neměnnosti. Je to jazyk, který je už ustálen a na rozdíl od jazyků živých nepodléhá proměnám. Čeština z doby před pouhými sto lety zní dnes zastarale. Mnohé pojmy dostávají nový význam a živá řeč se neustále vyvíjí. Naproti tomu liturgické jazyky, ať už latina nebo staroslověnština / církevní slovanština, jsou vcelku neměnné. Stejně tak je co do obsahu neměnná křesťanská víra, jejíž pravdy lze proto právě neměnným jazykem vhodně formulovat.

¹⁹ KOROLEVSKY, Cyril, *Living Languages in Catholic Worship: An Historical Inquiry*, Westminster (Maryland), 1957.

Ačkoliv se už několik desítek let v latinské církvi slouží liturgie převážně v lidovém jazyce a kostely jsou vybaveny zvukovou technikou, což zvyšuje bezprostřední srozumitelnost, můžeme se ptát, jaké jsou plody tohoto vývoje (Mt 7,16), zda je účast věřících hojnější a zda nezůstáváme pouze u povrchního chápání. Zkušenost ukazuje, že k hlubšímu proniknutí do mysteria vykoupení nevede ulpívání na tom, co je pouze vnější, ani snaha všemu z Božích věcí rozumět tak, aby už nemohlo nijak překvapit. Cestou k pravému porozumění je nechat se přetvářet Bohem, dát se vést jeho hlasem, který lze pro hlasitý hluk světa tak snadno přeslechnout.

Resumé

Článek zkoumá otázku liturgického jazyka římského ritu slaveného podle Misálu naposledy revidovaného papežem Janem XXIII. roku 1962. Nejprve pojednává o právních normách, které umožňují celebraci mše svaté podle starších liturgických knih. Přitom zdůrazňuje naplnění požadavku plurality ritů, kterou žádal Druhý vatikánský koncil. V druhé části článek pojednává o liturgických normách určených Kodexem kanonického práva z roku 1983 a jejich aplikovatelnosti na misál z roku 1962. Klíčovou je zde otázka aplikace kánonu 928 pro liturgický jazyk staršího úzu římského ritu.

Summary

Liturgical Language of Older Use of Roman Rite

The article examines the question of the liturgical language of the Roman rite celebrated according to the Missal last revised by pope John XXIII in 1962. First, it discusses the legal norms that allow the celebration of the Holy Mass according to older liturgical books. At the same time, it emphasizes the fulfilment of the requirement of plurality of rites, which was demanded by the Second Vatican Council. In the second part, the article deals with the liturgical norms contained in the Code of Canon Law of 1983 and their applicability to the Missal of 1962. The key issue here is the application of canon 928 to the liturgical language of the older use of the Roman rite.

Klíčová slova: liturgický jazyk, mimořádná forma římského ritu, staroslověnština, Summorum pontificum, tridentská mše

Keywords: liturgical language, extraordinary form of Roman rite, Old Slavonic, Summorum pontificum, Tridentine Mass

Autor

PhDr. Mgr. Jakub Václav Zentner se narodil v roce 1984. Vystudoval historii, archivnictví a pomocné vědy historické na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a filozofii a teologii v kněžském semináři sv. Petra ve Wigratzbadu (Německo) a v kněžském semináři Panny Marie Guadalupské v Dentonu (USA). Nyní je doktorandem na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, kde se zabývá misí sv. Cyrila a Metoděje a staroslověninou jako liturgickým jazykem. V Českobudějovické diecézi je jako kněz pověřen pastorační péčí v tradičním římském ritu a administrátorem farnosti a poutního místa Římov.

Author

PhDr. Mgr. Jakub Václav Zentner was born in 1984. He studied history, archival science and auxiliary historical sciences at the Faculty of Arts, Charles University in Prague, and philosophy and theology in the priestly seminary of St. Peter in Wigratzbad (Germany) and in the priestly seminary of Our Lady of Guadalupe in Denton (USA). He is currently a doctoral student at the Faculty of Theology, University of South Bohemia in České Budějovice, where he deals with the mission of Saints Cyril and Methodius and Old Slavonic as a liturgical language. In the Diocese of České Budějovice, as a priest, he is entrusted with pastoral care in the traditional Roman rite, he is administrator of the parish and pilgrimage site of Římov.

R. D. PhDr. Mgr. Jakub Václav Zentner

Kostelní 10
373 24 Římov

e-mail: zentner@fssp.cz